
Miscellanea

Romuald Szymczak

INFORMACJA DOTYCZĄCA ZASAD GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW W SYSTEMIE JAPOŃSKIM

WSTĘP

Instytucją gwarantowania depozytów w Japonii jest Japońska Korporacja Ubezpieczeń Depozytów (Deposit Insurance Corporation of Japan – DICJ), utworzona w 1971 r. na mocy ustawy o gwarantowaniu depozytów (Deposit Insurance Law).

DICJ jest instytucją pararządową, finansowaną ze środków publicznych i prywatnych. Kapitał początkowy korporacji wynosił 450 mln JPY, w tym rząd japoński wpłacił 150 mln JPY, bank centralny 150 mln JPY oraz prywatne instytucje finansowe – również 150 mln JPY. Spółdzielcze kasy pracownicze (*labour cooperatives*), które przystąpiły do DICJ w 1986 r., zasilily kapitał Korporacji o kolejne 5 mln JPY. W 1996 r. rząd japoński uzupełnił kapitały DICJ o 5 mld JPY w związku z kryzysem instytucji kredytów hipotecznych *jusen*. Od tej pory kapitał Korporacji wynosi 5,455 mld JPY (ok. 500 mln EUR).

DICJ jest ponadto 100% udziałowcem trzech spółek córek: Resolution and Collection Corporation (RCC), Second Bridge Bank of Japan oraz Enterprise Turn-around Initiative Corporation of Japan.

Do zadań DICJ należy gwarantowanie depozytów zgromadzonych w instytucjach finansowych podlegających obowiązkowi przynależności do Korporacji oraz działalność pomocowa, naprawcza w przypadku utraty płynności finansowej przez daną instytucję, zarządzanie i rozwiązywanie problemów złych długów oraz wsparcie kapitałowe dla wypłacalnych instytucji finansowych, w tym zakup od nich zagrożonych aktywów.

Obowiązkiem przynależności do DICJ są objęte następujące instytucje finansowe:

- ❖ banki komercyjne działające na podstawie prawa bankowego;
- ❖ banki kredytu długoterminowego działające na podstawie odrębnych przepisów;
- ❖ banki typu shinkin (instytucje typu spółdzielczego), w tym bank zrzeszający (Shinkin Central Bank);
- ❖ spółdzielcze instytucje kredytowe, w tym bank zrzeszający (Shinkumi Federation Bank);
- ❖ banki pracy, w tym bank zrzeszający (Rokinren Bank).

Łącznie członkami systemu jest ponad 600 instytucji kredytowych z wymienionych powyżej grup (w tym 149 banków komercyjnych i 279 banków typu shinkin).

Wyłączone z członkostwa są natomiast zagraniczne oddziały wymienionych instytucji, rządowe instytucje finansowe i oddziały zagranicznych banków w Japonii. The Norinchukin Bank, Agricultural cooperatives, Fishermen's cooperatives, Seafood processing cooperatives należą do drugiej, działającej w Japonii instytucji gwarantującej depozyty, Savings Insurance System of the Agricultural and Fisheries Cooperative Savings Corporation. Oszczędności powierzone poczcie japońskiej (Japan Post) są zabezpieczone przez rząd japoński. Fundusze inwestycyjne są objęte gwarancjami Investor Protector Fund, podczas gdy ubezpieczenia na życie i majątkowe należą do Insurance Policyholder Protection Corporation.

Japońska Korporacja Ubezpieczeń Depozytów jest instytucją dużą, zatrudniającą 359 pracowników. Kadre zarządzającą, powoływaną przez Premiera Japonii za zgodą dwóch izb Zgromadzenia Narodowego Japonii (Houses of the Diet), stanowią: prezes, 4 zastępców prezesa oraz audytor. Biuro DICJ składa się z dziewięciu departamentów: planowania i koordynacji, skarbowego, restrukturyzacji, gwarantowania depozytów, kontroli i windykacji, inspekcji, prawnego, audytu oraz departamentu zamiejscowego w Osace na region Kansai i zachodniej Japonii.

DICJ jest aktywnym członkiem Międzynarodowego Stowarzyszenia Gwarantów Depozytów (IADI). Korporacja oddelegowuje i finansuje pobyt w Bazylei jednego z dwóch asystentów Sekretarza Generalnego IADI. DICJ było również organizatorem Walnego Zgromadzenia Członków Stowarzyszenia i dorocznej konferencji międzynarodowej w Tokio (24–28 października 2010 r.).

1. ORGANY DECYZYJNE

Na mocy japońskiej ustawy o gwarantowaniu depozytów organami DICJ jest Rada Polityki i Zarząd.

Organem decyzyjnym Korporacji, zatwierdzającym wszystkie istotne dla funkcjonowania i działalności DICJ uchwały, jest Rada Polityki. W jej skład wchodzi prezes DICJ, pełniący funkcję przewodniczącego Rady, wszyscy czterej zastępcy

prezesa oraz nie więcej niż 8 członków zwykłych. Członków zwykłych Rady, spośród ekspertów w dziedzinie finansów, powołuje prezes DICJ, po otrzymaniu akceptacji Premiera Japonii oraz Ministra Finansów. W Radzie Polityki nie zasiadają zatem ani przedstawiciele banku centralnego, ani instytucji uczestniczących w systemie gwarantowania depozytów. Kadencja członków Rady trwa jeden rok. Członkowie Rady nie otrzymują za pełnienie tej funkcji wynagrodzenia, a jedynie zwrot kosztów podróży. Prezes, jego zastępcy oraz audytor tworzą Zarząd Korporacji.

Rada Polityki zatwierdza między innymi: zmiany statutu, regulaminów wewnętrznych, roczny budżet i program finansowy, rachunek zysków i strat oraz zmiany stawek ubezpieczeniowych. Podejmuje również decyzje dotyczące pomocy finansowej, wyboru metody postępowania naprawczo-likwidacyjnego oraz wypłaty środków gwarantowanych.

Obecnie Przewodniczącym Rady Polityki oraz Prezesa DICJ jest Masanori Tanabe (rozpoczął kadencję 6 grudnia 2010 r.).

2. ZAKRES GWARANCJI DEPOZYTÓW

Gwarancjami DICJ objęte są: depozyty, instrumenty systematycznego oszczędzania, środki na rachunku powierniczym do wysokości wkładu początkowego, obligacje banku (przechowywane przez bank); produkty oszczędnościowe oparte na powyższych depozytach, depozyty związane z systematycznym inwestowaniem oszczędności na poczet emerytury. Gwarantowane są również depozyty przedsiębiorstw.

DICJ gwarantuje deponentom wkłady w kwocie do 10 mln JPY (równowartość ok. 92 tys. EUR) z odsetkami. Do tej wysokości gwarancje obejmują 100% przedmiotowej kwoty. DICJ dopuszcza możliwość wypłaty zaliczki na poczet środków gwarantowanych na pokrycie nagłych wydatków i kosztów utrzymania deponenta w wysokości do 600 tys. JPY (ok. 5,5 tys. EUR).

Suma depozytów gwarantowanych przez DICJ na koniec marca 2009 r. wynosiła: 767 365 mld JPY (ok. 7160 mld EUR). Depozyty gwarantowane stanowiły 90% wszystkich depozytów w japońskich instytucjach kredytowych. Japońska Korporacja Ubezpieczeń Depozytów gwarantuje największą sumę depozytów na świecie, o ponad 30% większą od amerykańskiej FDIC, sześciokrotnie większą od francuskiego FGD oraz prawie siedmiokrotnie większą od brytyjskiego FSCS.

Wyłączone z gwarancji są: depozyty w walutach obcych, zbywalne certyfikaty depozytowe, depozyty na specjalnych rachunkach międzynarodowych, depozyty banku centralnego Japonii i instytucji finansowych, depozyty na okaziciela, depozyty na hasło lub fikcyjne nazwisko.

3. ZASADY WYPŁATY ŚRODKÓW GWARANTOWANYCH

Japońska Korporacja Ubezpieczeń Depozytów przystępuje do wypłat środków gwarantowanych w sytuacji:

- ❖ zawieszenia wypłat depozytów przez ubezpieczoną instytucję finansową;
- ❖ cofnięcia licencji na prowadzenie działalności finansowej przez instytucję nadzorczą lub ogłoszenia upadłości.

Wypłaty środków gwarantowanych następują w ciągu 3 miesięcy od daty wystąpienia jednej z powyżej opisanych sytuacji. DICJ ustala wysokość środków gwarantowanych dla każdego deponenta poprzez zsumowanie depozytów danego deponenta i przekazuje te informacje likwidowanej instytucji lub innej wyznaczonej do przeprowadzenia procesu wypłat. Jeśli następuje przejęcie działalności przez inną instytucję finansową, wypłaty środków gwarantowanych mogą być realizowane przez przejmującą instytucję. Wypłata dokonywana jest przelewem bankowym. DICJ może dokonywać inspekcji ubezpieczonych banków, które mają obowiązek tworzenia aktualnych elektronicznych baz danych deponentów. Zawierają one informacje o wielkości gwarantowanych depozytów.

Nieubezpieczone depozyty (tj. nadwyżka przekraczająca limit 10 mln JPY lub depozyty wyłączone z zakresu ubezpieczenia) mogą zostać zwrócone w całości lub częściowo z majątku likwidowanej instytucji.

Do tej pory DICJ nie przeprowadzał jeszcze żadnej akcji wypłaty sum gwarantowanych.

4. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA I ZASOBY FINANSOWE

Instytucje objęte gwarancjami DICJ wnoszą corocznie składki ubezpieczeniowe w ciągu 3 miesięcy od rozpoczęcia roku podatkowego (przypadającego 1 kwietnia), tzn. do końca czerwca każdego roku (składka może być płacona w dwóch ratach). Wielkość składki obliczana jest na podstawie średnich dziennych stanów depozytów gwarantowanych w ciągu poprzedniego roku oraz stawki procentowej ustalonej każdego roku przez Radę Polityki DICJ i zatwierdzanej przez Komisarza Japońskiej Agencji Nadzoru Finansowego i Ministra Finansów. Obecnie stawka ta wynosi 0,107% dla środków na nieoprocentowanych rachunkach rozliczeniowych oraz 0,081% dla pozostałych depozytów. Dla całego systemu efektywna stawka procentowa wynosi około 0,084% i pozostaje na niezmiennym poziomie od 1996 r. Wielkość zebranych przez Korporację składek ubezpieczeniowych za 2009 r. wyniosła 612 mld JPY (ok. 5,7 mld EUR). DICJ ma uprawnienia do kontroli w bankach prawidłowości naliczania składek przekazywanych Korporacji.

Działalność naprawczo-likwidacyjna prowadzona przez Korporację podczas kryzysu finansowego w latach 90. XX w. i na początku XXI w. przyczyniła się do po-

wstania dużej straty finansowej. Do chwili obecnej DICJ wykazuje straty na koniec każdego kolejnego roku finansowego. Strata w ostatnich latach systematycznie maleje, z najwyższego poziomu ponad 4 bilionów JPY w 2002 r. do 910 mld JPY (ok. 8,7 mld EUR) w 2009 r.

Wobec powyższego DICJ nadal nie dysponuje rezerwami finansowymi na wypadek ewentualnej wypłaty środków gwarantowanych. Odbudowa rezerw przy założeniu, że nie wystąpią istotniejsze zaburzenia na rynku bankowym w Japonii, zabierze co najmniej kilka lat. Należy pamiętać, że suma depozytów gwarantowanych w Japonii jest największa na świecie i wynosi 767 bilionów JPY.

W sytuacji, gdy zebrane składki są niewystarczające na finansowanie działalności DICJ, Korporacja pozyskuje środki, zaciągając pożyczki w prywatnych instytucjach kredytowych (do określonej przez rząd Japonii wysokości i z terminem spłaty do jednego roku), emisję gwarantowanych przez Skarb Państwa obligacji (o terminach zapadalności od 2 do 7 lat) oraz zaciąganie krótkoterminowych pożyczek w banku centralnym. W 2009 r. niespłacone fundusze pozyskane przez Korporację wynosiły około 6,07 biliona JPY (ok. 57 mld EUR), w tym 4,55 biliona JPY stanowiły obligacje wyemitowane przez DICJ.

5. INNA DZIAŁALNOŚĆ DICJ

DICJ ma szerokie uprawnienia wykraczające poza działalność ubezpieczeniową depozytów. Ustawodawca japoński rozszerzył te uprawnienia, kierując się doświadczeniami z głębokiego kryzysu sektora bankowego, jaki Japonia przeżyła w latach 90. ubiegłego wieku. Na mocy zmian do ustawy o gwarantowaniu depozytów z 1996 r. oraz pakietu ustaw dotyczących zasad restrukturyzacji i stabilizacji sektora bankowego (*Early Strengthening Act, Organizational Restructuring Act, the Financial Functions Strengthening Act, Financial Revitalization Act*) Japońska Korporacja Ubezpieczania Depozytów udziela wsparcia finansowego instytucjom znajdującym się w stanie niewypłacalności lub takim, które przejmują inną instytucję bankową. W tym zakresie DICJ współpracuje z Japońską Agencją Usług Finansowych, która pełni funkcje zintegrowanego nadzoru finansowego. Agencja ma uprawnienia nadzorcze i regulacyjne w stosunku do całego sektora finansowego. Podejmuje również decyzje o uruchomieniu procesu naprawczo-likwidacyjnego.

Preferowaną i najczęściej stosowaną metodą w ramach procesu naprawczo-likwidacyjnego jest tzw. metoda pomocy finansowej, która jest odpowiednikiem amerykańskiego zakupu i przejęcia (P&A). W ramach tej metody DICJ dokonuje zakupu aktywów, udziela gwarancji, przejmuje zobowiązania danej instytucji, uczestniczy w pokryciu straty (w przypadku, gdy instytucja przejmująca portfel kredytowy poniesie z tego tytułu stratę) oraz zakupuje akcje emitowane przez instytucje kredytowe. Większość tych działań realizowana jest za pośrednictwem

spółki-córki DICJ, działającej pod nazwą Resolution and Collection Corporation (RCC). RCC zajmuje się również zarządzaniem i sprzedażą nieruchomości, które spółka ta przejęła jako zabezpieczenie kredytów hipotecznych. DICJ przekazuje środki finansowe RCC na tę działalność, przede wszystkim w postaci pożyczek.

Drugą metodą naprawczo-likwidacyjną jest utworzenie banku pomostowego (*bridge bank*). Kierownictwo takiego banku wyznaczane jest przez DICJ, przy czym osoby wchodzące w jego skład są co do zasady pracownikami Korporacji. Większość aktywów i pasywów starego banku jest w tym przypadku transferowana do banku pomostowego, aby bez presji czasu przygotować pakiet rozwiązań, które byłyby najkorzystniejsze dla DICJ z punktu widzenia ponoszonych kosztów. Działania te DICJ realizuje za pośrednictwem utworzonej w 2004 r. spółki Second Bridge Bank of Japan, która jest w 100% własnością Korporacji. Spółka ta ma licencję na działalność bankową oraz obrót dłużnymi papierami wartościowymi.

Trzecią metodą, przewidzianą na wypadek wystąpienia ryzyka kryzysu systemowego, jest bezpośrednie wsparcie kapitałowe danej instytucji finansowej przez DICJ. Decyzję w tej sprawie podejmuje premier Japonii po zasięgnięciu opinii Komitetu Stabilności Finansowej. Wsparcie takie może polegać na zakupie akcji danej instytucji, pomocy finansowej w postaci pożyczki lub dotacji, przy jednoczesnym pełnieniu przez DICJ funkcji administratora finansowego, lub na odkupie wszystkich akcji danej instytucji (tymczasowa nacjonalizacja).

W październiku 2009 r. powstała kolejna spółka-córka DICJ Enterprise Turnaround Initiative Corporation of Japan (ETIC). Głównym jej zadaniem jest wsparcie restrukturyzacji małych i średnich przedsiębiorstw oraz uczestnictwo w tworzeniu biznesplanów i programów naprawczych.

Podczas światowego kryzysu finansowego lat 2008–2009 w Japonii nie doszło do upadłości żadnej instytucji kredytowej. W tym czasie DICJ prowadził działalność o charakterze pomocowym oraz nabywał akcje instytucji kredytowych w celu wzmocnienia stabilności japońskiego systemu bankowego. Łączna wartość tych operacji sięgnęła 750 mld JPY (ok. 7 mld EUR). 10 września 2010 r. została ogłoszona upadłość pierwszego od 2003 r. banku o nazwie The Incubator Bank of Japan. Japoński nadzór finansowy wyznaczył DICJ administratorem finansowym tego banku. Korporacja udzieliła pożyczki temu bankowi oraz swojej spółce Second Bridge Bank of Japan, do której została przetransferowana większa część aktywów i pasywów The Incubator Bank of Japan.

6. DANE KONTAKTOWE

Deposit Insurance Corporation of Japan
 Shin-Yurakucho Building 9F
 1-12-1 Yurakucho, Chiyoda-ku, Tokio
 100-0006, Japonia
 tel.: 00 81 3 32 12 6030; faks: 00 81 3 32 12 6085
 Strona internetowa: www.dic.go.jp
 e-mail: inter-info@dic.go.jp (biuro współpracy z zagranicą)

7. SYNTETYCZNE PORÓWNANIE CECH POLSKIEGO I JAPOŃSKIEGO SYSTEMU GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW

Wyszczególnienie	Polski system gwarantowania depozytów	Japoński system gwarantowania depozytów
Realizowane funkcje	Gwarantowanie depozytów oraz działalność pomocowa	Gwarantowanie środków depozytów oraz działalność pomocowa, naprawcza i likwidacyjna
Limity gwarancyjne	100 000 EUR w 100%	10 000 000 JPY (równowartość ok. 92 000 EUR) w 100%
Maksymalna wypłata	100 000 EUR	10 000 000 JPY
Kompensacja z zobowiązaniami	NIE	TAK*
Wyłączenia spod gwarancji		
Institucje finansowe wskazane w art. 4 (5) Dyrektywy 2006/48/WE	TAK	TAK
Firmy ubezpieczeniowe	TAK	TAK
Rząd i administracja centralna	TAK	TAK
Władze samorządowe	NIE	NIE
Banki	TAK	TAK
Fundusze inwestycyjne	TAK	TAK

* Za zgodą deponenta.

Wyszczególnienie	Polski system gwarantowania depozytów	Japoński system gwarantowania depozytów
Fundusze emerytalne	TAK	TAK
Kadra zarządzająca	TAK	TAK
Akcjonariusze banku	TAK	TAK
Bliscy osób odpowiedzialnych	NIE	TAK
Inne przedsiębiorstwa w tej samej grupie	NIE	NIE
Podmioty nieuprawnione do sporządzania uproszczonych sprawozdań finansowych	NIE	NIE
Depozyty nieimienne	TAK	TAK
Depozyty przyjmowane na indywidualnych warunkach, które przyczyniły się do upadłości banku	NIE	TAK
Dłużne papiery wartościowe emitowane przez bank	TAK	TAK
Depozyty w walutach obcych	NIE	TAK
Depozyty związane z praniem pieniędzy	TAK	TAK

Bibliografia

Deposit Insurance Corporation of Japan, Annual Report 2008/2009, www.dic.go.jp

Deposit Insurance Corporation of Japan, Annual Report 2009/2010, www.dic.go.jp

Deposit Insurance Law No. 34 of April 1, 1971, www.dic.go.jp

DICJ's Activities, www.dic.go.jp

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z 11 marca 2009 r. zmieniająca dyrektywę 94/19/WE w sprawie systemów gwarantowania depozytów w odniesieniu do poziomu gwarancji oraz terminu wypłaty, 2009/14/WE.

IADI international deposit insurance survey 2008, www.iadi.org/Research

Systemy Gwarantowania Depozytów w Polsce i na Świecie, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2005.